

Roanne van Voorst

L I E F V A N J E

R O M A N

Uitgeverij Brandt
Amsterdam 2017

PROLOG

O ngeveer een halfuur nadat mijn broertje zijn eerste zoen kreeg, is hij onder de Van Marelbrug op het wateroppervlak te pletter geslagen.

Ik heb een keer opgezocht wat er gebeurt met het menselijk lichaam als het van vijfenzestig meter hoogte het water in stort. Als het hoofd het wateroppervlak als eerste raakt, breekt de nek en verliest het slachtoffer naar alle waarschijnlijkheid direct het bewustzijn. Als de benen het water eerst raken, zoals bij mijn broertje, breken die, op verschillende plekken.

Enkel.

Scheen.

Knie.

Dij.

De ruggenwervel breekt ook en kleine stukjes wervel schieten dieper het lichaam in. Het bekken raakt ernstig ontwricht en als het slachtoffer op dit punt nog leeft, zal hij uit natuurlijk overlevingsmechanisme naar boven willen zwemmen, waar het licht is, waar de lucht is, maar het niet meer kunnen. Omdat zijn onderlichaam verdoofd en slap onder hem hangt.

Hij zal zich met zijn armen nog proberen voort te bewegen. Hij zal schreeuwen en de luchtballen uit zijn mond zullen langs zijn gezichtsveld zweven tot het donker wordt, en koud en stil.

Die details schoten me te binnen toen de rechter me net vroeg of ik nog iets te zeggen had, maar het lijkt me niet dat hij op deze informatie zit te wachten. Daarom zeg ik niks.

Alle hoofden draaien mijn kant op, behalve die van mijn ouders. Ik zie ze vanuit mijn ooghoeken ostentatief niet kijken, aan de rechterzijde van de zaal. Twee gebogen nekken, die van mijn vader iets hoger en achter die van mijn moeder. Starende blikken naar het erwtensoepleurige zeil. Gezichten en profiel, kinderen tot bijna op de borst. Ze zitten al zo sinds het moment dat ze daar een uur of wat geleden plaatsnamen, zonder zich te bewegen. Uit niets blijkt dat ze hebben gehoord wat mijn advocaat en de officier van justitie allemaal over mij beweerden. Ik denk dat dat komt omdat mijn ouders hier eigenlijk niet echt willen zijn maar weten dat de rest van het land hun wegblijven zou veroordelen – ‘Zie je wel,’ zouden de krantenlezers morgenvroeg tegen elkaar mompelen tijdens het ontbijt, ‘ze werd verwaarloosd, dat kind. Je vraagt je toch af in hoeverre de opvoeding effect heeft gehad, het kan toch geen toeval meer zijn dat hij eerst, en dan zij ook nog eens?’

En daarom fungeren twee levenloze zakken van huid en bot en haar vandaag als stand-in voor mijn ouders.

Ik weet wat de rechter wil horen. Mijn advocaat heeft het me herhaaldelijk verteld. De vraag om mijn laatste woord is een ruiloffer – mijn zielige verhaal tegen een vermindering van de geëiste twaalf jaar in een vrouwengevangenis. Hij wil horen dat mijn hersens in Syrië gefrituurd werden door de hitte, dat het bloed en het stof en het vuil mijn zenuwstelsel verstopten, dat de geur van verkoolde lichamen mijn lichaam ziek maakte, tot mijn hoofd – *tzzzzzzzzzzt*.

Kortsluiting.

Maar mijn tijd in Syrië was het probleem niet. Mijn tijd hier was het probleem, maar daar krijg je geen strafvermindering voor, zegt mijn advocaat.

De paar keer dat we elkaar troffen in de bezoekers-ruimte keek hij naar me met ernstige, bezorgde ogen. Ik durfde hem nooit te vragen waarom hij zoveel moeite voor me deed, na wat ik heb gedaan.

Misschien is het omdat mijn advocaat al meer dan veertig jaar in het vak zit – dat staat tenminste op zijn visitekaartje. Misschien is hij door al die ervaring vergeten dat er ook mensen bestaan die niet zouden kunnen wat ik deed. Mentaal maar ook fysiek niet: hun lichaam zou dienstweigeren alleen al bij het idee een ander kwaad te doen. Misschien hebben de hartelozen en de egoïsten van deze wereld zijn norm voor het menselijk gedrag bepaald en zijn het de goeieriken die hem vreemd voorkomen.

Maar mijn broertje zou dit niet hebben gekund. Als ik aan hem denk zie ik een jongen met een sullige,

wat afwezige blik in zijn ogen. Een jongen die zelfs de meest mislukte kookexperimenten van mijn moeder twee keer op zijn bord schepte omdat hij nou eenmaal liever zelf leed dan dat hij anderen teleurstelde. Een jongen die tijdens de verplichte bezoeken aan mijn opa onvermoeibaar vragen stelde over zijn diensttijd in Vietnam, om vervolgens geduldig te luisteren naar antwoorden die amper persoonlijke herinneringen bevatten, maar vooral kritiek op het feit dat wij die herinneringen niet deelden.

‘Jullie kunnen je daar niks bij voorstellen, bij hoe dat is. Om met je maten onder vuur te worden genomen. Jullie weten niet wat kameraadschap is. Dat wat jullie vriendschap noemen... die jongens en meisjes op de universiteit met wie je soms naar de disco gaat, dat stelt toch allemaal niks voor. Kennen jullie een vriend die voor je zou sterven? Nou? Mijn kameraden zouden voor mij sterven en ik voor hen. Wat wij hadden, dat was geen vriendschap. Broederschap, dat is wat wij hadden.’

Na zulke tirades mompelde ik dat ik anders niet van plan was om voor mijn broertje te sterven en dat hij dat wat mij betreft ook niet voor mij zou hoeven doen. Maar mijn broertje – die glimlachte naar onze grootvader alsof hij nog nooit iemand zoiets interessants had horen vertellen.

Zo’n jongen was mijn broertje. Maar hem heeft mijn advocaat nooit kunnen ontmoeten.

Natuurlijk heb ik wel geprobeerd om iets te verzinnen wat ik de rechter over mijn uitzending zou kun-

nen zeggen. De afgelopen dagen heb ik een paar keer een opengeslagen kladblok op het bureautje van mijn cel gelegd en mijn pen erboven gehouden. Maar het vel bleef wit en leeg, en in mijn rug voelde ik de stuwende kracht van een opstijgend vliegtuig, in mijn neus drong de sterke geur van goedkope haargel. Ik zag beelden van het achterhoofd van mijn broertje dat bij me vandaan slingerde en beelden van al die keren dat ik mijn wapen laadde, richtte, schoot – de stofwolk waar je secondenlang niks doorheen kon zien, alleen maar doorheen kon luisteren en hopen moest dat zij niet sneller zouden zijn dan jij. Beelden van theedrinkende mannen aan een tafel. Het lichaam van een jonge vrouw, uitgestrekt op een blauw tapijt. Een zwartleren bank met slijtplekken erop. Wijd open ogen onder een bordeauxrode hoofddoek.

‘Hebt u mijn vraag verstaan? Hebt u nog iets te zeggen wat niet al door uw advocaat is gezegd?’

Natuurlijk heb ik dat. Ik wil praten zoals ik vroeger soms ineens de chocolade wilde opeten die mijn ouders in het keukenkastje bewaarden. Niets kon me dan stoppen, niet het vooruitzicht van de spijt die als een donderwolk boven mijn hoofd zou hangen zodra ik de laatste zoete hap zou hebben doorgeslikt en ik me mijn goede voornemen om deze zomer slank in bikini op het strand te verschijnen weer herinnerde, niet de waarschuwing van mijn moeder die voedingsdeskundige is en beweert dat mensen letterlijk bestaan uit wat ze eten. Dan werd ik maar suiker en vet en cacao, dan zag ik er deze zomer naast Abby op het

strand maar uit als een homp vlees met stukjes stof eromheen geknoopt. Zoet en romig moest ik hebben, die reep moest op. Ik kauwde en slikte tot mijn mond vol was en mijn tanden pijn deden van de suiker.

Mijn gezichtsspieren trekken en vanuit mijn buik stijgt een bal met woorden op die zo groot als mijn maag moet zijn, want hij past niet door mijn middenrif.

Mijn blik schiet van mijn ouders naar de rechter naar de advocaat en terug. Dan vang ik ineens de ogen van mijn moeder en in de twee, drie seconden die het duurt voordat ze haar gezicht weer naar de grond stuurt zie ik dat het niet uitmaakt of ik zal praten of niet. Mijn praten zou een loze handeling zijn, zoiets als je hulp aanbieden voor de afwas die al bijna gedaan is. Zo staat het gezicht van mijn moeder. Het is bleek en effen als een masker en lijkt niet meer bij de rest van haar lichaam te horen. Misschien is dat ook zo. Misschien is er een breuk in een zenuwbaan ontstaan die de doorgang tussen gelaatstrekken en gedachten of emoties verspert. Die breuk heb ik dan veroorzaakt.

Mijn advocaat buigt zich naar me toe, zijn pak ruikt naar natte herfstbladeren en wasmiddel. 'Zeg maar iets,' fluistert hij in mijn oor, 'denk maar niet aan al die mensen die hier zijn, doe gewoon alsof je alleen tegenover mij aan tafel zit of thuis bij je ouders op de bank. En begin maar gewoon tegen ons te praten over wat je daar hebt doorgemaakt.'

Dat is nu juist zo moeilijk. Ik weet niet hoe ik zo-

maar vanuit de lucht moet beginnen met spreken. Het zou zoveel makkelijker zijn als iemand anders eerst iets tegen me zou zeggen wat zo waar en gemeen is dat boosheid mijn schaamte opzij zou drukken. Dan zou ik nu helemaal niet twijfelen of ik wat wil zeggen en welke woorden ik dan precies moet gebruiken – mijn tong zou vanzelf beginnen te bewegen, mijn lippen zouden zich openen, de zinnen zouden zichzelf schreeuwen, ze zouden mijn mond uitstromen als kots. Maar niemand zei ooit zo iets tegen me.